

Brüssel, 17. oktoober 2025
(OR. en)

14174/25

AGRI 504
AGRIFIN 114
AGRIORG 120
DELECT 156

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	6. oktoober 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	C(2025) 8100 final
Teema:	KOMISJONI DELEGEERITUD MÄÄRUS (EL) .../..., 6.10.2025, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 kodulinnuliha turustusstandardite osas ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 543/2008

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument C(2025) 8100 final.

Lisatud: C(2025) 8100 final

Brüssel, 6.10.2025
C(2025) 8100 final

KOMISJONI DELEGEERITUD MÄÄRUS (EL) .../...,

6.10.2025,

**millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013
kodulinnuliha turustusstandardite osas ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus
(EÜ) nr 543/2008**

SELETUSKIRI

1. DELEGEERITUD ÕIGUSAKTI TAUST

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruses (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007¹ (ühise turukorralduse määrus), sätestatakse eeskirjad kodulinnuliha turustusstandardite kohta ja antakse komisjonile õigus võtta sellega seoses vastu delegeeritud õigusakte ja rakendusakte. Selleks et tagada linnulihaturu sujuv toimimine uues õigusraamistikus, tuleks asjaomaste õigusaktidega vastu võtta teatavad eeskirjad. Nende õigusaktidega tuleks asendada komisjoni määrus (EÜ) nr 543/2008,² mis tuleks seega kehtetuks tunnistada.

Oma teatistes „Strateegia „Talust taldrikule“ õiglase, tervisliku ja keskkonnahoidliku toidusüsteemi edendamiseks“ lubas komisjon, et vaatab turustusstandardid läbi, et tagada kestlike põllumajandustoodete kasutuselevõtt ja tarnimine ning suurendada kestlikkuse kriteeriumide rolli, võttes arvesse nende standardite võimalikku mõju toidukaole ja toidu raiskamisele.

Käesolevas delegeeritud määruses esitatakse kehtiva õigusraamistiku teatavad muudatused, et tugevdada kestlikkust.

2. ÕIGUSAKTI VASTUVÕTMISELE EELNENUD KONSULTEERIMINE

Komisjon konsulteeris liikmesriikide ekspertidega põllumajandusturgude loomsete saadustega tegeleva sektori eksperdirühmas 20. oktoobri 2022, 17. novembri 2022, 15. detsembri 2022, 19. jaanuari 2023 ja 22. veebruari 2023 kohtumisel.

Kui eksperdirühma kohtumisi kokku lepiti, edastas komisjon delegeeritud õigusakti eelnõu Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Et koguda kodanike ja sidusrühmade seisukohti, oli delegeeritud määruse eelnõu 21. aprillist 2023 kuni 19. maini 2023 üleval Euroopa Komisjoni portaalis „Avaldage arvamust!“. Kokku saadi 2 245 tagasisidet, millest pärast kampaaniate ja muude kehtetute vastuste eemaldamist jäi alles 2 136. 86 % nõuetekohasest tagasisidest esitasid ELi kodanikud ja ülejäänud eri liiki sidusrühmad (6 % äriühingud/ettevõtjad; 3 % valitsusvälised organisatsioonid; 2 % ettevõtjate ühendused).

Suurem osa tagasisidest puudutab *foie gras* turustusstandardit, kus ühed pooldavad kehtivate eeskirjade säilitamist (et säilitada toote kvaliteet) ja teised pooldavad nende tühistamist loomade heaolu kaalutlustel. Tuletame meelde, et turustusstandardis kirjeldatakse rangelt rasvamaksa kui maksa, mille puhul on kehtestatud miinimumkaal, mistõttu selle tootekirjelduse eemaldamine ei takistaks jõuga söötmist (mille reguleerimine oleks seotud loomade heaolu käsitlevate õigusaktidega).

Teine teema, mida mitmes tagasisides käsitleti, on seotud vabatahtlike märgete kasutamisega (nagu on sätestatud käesoleva määruse artiklis 10), kusjuures mõnes tagasisides on tehtud ettepanek eeskirjade veelgi paindlikumaks muutmise kohta ja mõnes vastupidi toetatakse piiravat lähenemisviisi. Komisjoni esialgses sõnastuses on saavutatud õiglase tasakaal

¹ ELT L 347, 20.12.2013, lk 671, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1308/oj>.

² Komisjoni 16. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 543/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 (teatavate kodulinnuliha turustusnormide kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 157, 17.6.2008, lk 46, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2008/543/oj>).

kahe seisukoha vahel, st säilitatakse olemasolevate tunnustatud põllumajanduslike tootmismeetodite olulisus, lubades samal ajal teatavatel kontrollitud tingimustel kasutada uusi märkeid.

Mõni sidusrühm nõudis linnuliha maksimaalse veesisalduse piirnormide ajakohastamist (suurendamist), kuna kaasaegsete aretusmeetodite (kiirekasvulised tõud) tulemusena on loomade füsioloogiline veesisaldus suurem. Selleks et võtta arvesse tarbijate muresid ja loomade heaoluga seotud kaalutlusi, on soovitatav mitte suurendada praeguseid veesisalduse piirmäärasid (nagu on järeldatud mõjuhinnaangus).

Teavitati ka WTO partnereid.

3. DELEGEERITUD ÕIGUSAKTI ÕIGUSLIK KÜLG

Õigusakt sisaldab 19 artiklit, mis sisaldavad komisjoni määruse (EÜ) nr 543/2008 sätteid, mille rakendamiseks peab komisjon vastavalt ühise turukorralduse määruse artikli 75 lõikes 2, artiklis 79, artikli 86 punktis a ja artiklis 89 sätestatud volitustele võtma vastu delegeeritud õigusaktid. Neis sätetes käsitletakse kodulinnulihatoodete klassifitseerimiskriteeriume, märgistus- ja pakendamise nõudeid, linnukasvatuse viisi ja tootmismeetodit, kodulinnulihatoodete säilitamist ja käitlemist, vabatahtlike märgete kasutamist, lubatud hälbeid ning impordi- ja eksporditingimusi.

Käesolev delegeeritud määrus tugineb olemasolevale õigusraamistikule ja sellega tehakse teatavad muudatused, võttes muu hulgas arvesse kestlikkusega seotud probleeme ja tarbijate uusi ootusi.

Võrreldes praegu kohaldatava õigusraamistikuga tehakse käesoleva delegeeritud õigusaktiga järgmised peamised muudatused:

- täpsustatakse kohaldamisala, mis on piiritletud käesoleva määruse artiklis 2 loetletud kodulinnulihatoodetega;
- et tagada ettevõtjatevaheliste tehingute läbipaistvus ja võtta arvesse tarbijate ootusi, lisatakse uute toodete määratlus ja kohandatakse olemasolevaid määratlusi;
- lihtsustatakse kodulinnuliha märgistamist ja esitusviisi käsitlevaid nõudeid;
- lubatakse märked, millega tähistada lisaks praegu komisjoni määrmises (EÜ) nr 543/2008 loetletutele veel teisigi põllumajandusliku tootmise meetodeid, millel on kestlikkusele osutavad näitajad;
- viiakse „vabalt peetavate lindude“ puhul kasutatava märgistuse eeskirjad vastavusse „vabalt peetavate lindude“ munade suhtes kohaldatavate eeskirjadega, kui tegemist on olukorraga, kus lindude vabas õhus viibimine on liidu õiguse alusel takistatud.

KOMISJONI DELEGEERITUD MÄÄRUS (EL) .../...,

6.10.2025,

**millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013
kodulinnuliha turustusstandardite osas ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus
(EÜ) nr 543/2008**

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007,³ eriti selle artikli 75 lõiget 2, artiklit 79, artikli 86 punkti a ja artiklit 89,

ning arvestades järgmist:

- (1) Oma 20. mai 2020. aasta teatises „Strateegia „Talust taldrikule“ õiglase, tervisliku ja keskkonnahoidliku toidusüsteemi edendamiseks“⁴ lubas komisjon, et vaatab läbi turustusstandardid kestlike põllumajandustoodete kasutuselevõtu ja tarnimise tagamiseks ning kestlikkuse kriteeriumi rõhutamiseks, võttes arvesse nende standardite võimalikku mõju toidukaole ja toidu raiskamisele. Sellega seoses tuleks muuta ka kehtivaid kodulinnuliha turustusstandardeid, võttes arvesse tehnika arengut ja tarbijate nõudlust ning linnugripi arenguid, mis on riskitegur vabapidamisel peetavate kodulindude liha tootjate jaoks.
- (2) Määrus (EÜ) nr 1234/2007⁵ on tunnistatud kehtetuks ja asendatud nõukogu määrusega (EL) nr 1308/2013. Määruse (EL) nr 1308/2013 II osa II jaotise I peatüki 1. jaos sätestatakse eeskirjad kodulinnuliha turustamisstandardite kohta ja antakse komisjonile õigus võtta sellega seoses vastu delegeeritud õigusakte ja rakendusakte. Selleks et tagada linnulihaturu sujuv toimimine uues õigusraamistikus, tuleks asjaomaste õigusaktidega vastu võtta teatavad eeskirjad. Käesoleva määruse ja komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2025/XXX⁶ [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] tuleks asendada komisjoni määrus (EÜ) nr 543/2008,⁷ mis tuleks seetõttu kehtetuks tunnistada.

³ ELT L 347, 20.12.2013, lk 671, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1308/oj>.

⁴ COM(2020) 381 final.

⁵ Nõukogu 22. oktoobri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1234/2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus) (ELT L 299, 16.11.2007, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2007/1234/oj>).

⁶ Komisjoni rakendusmäärus 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101], milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad kodulinnuliha turustamisstandardite osas (ELT L [...], [...], lk [...], ELI: [...]).

⁷ Komisjoni 16. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 543/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 (teatavate kodulinnuliha turustusnormide kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 157, 17.6.2008, lk 46, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2008/543/oj>).

- (3) Kodulinnulihaturu sujuva toimimise tagamiseks peaksid kodulinnuliha turustusstandardid hõlmama kodulinnulihatoodete klassifitseerimiskriteeriume, esitusviisi, märgistus- ja pakendamisnõudeid ning linnukasvatusviisi ja tootmismeetodit, säilitamist ja käitlemist, vabatahtlike märgete kasutamist, lubatud hälbeid ja imporditingimusi. Kuna kõik need aspektid on omavahel tihedalt seotud, tuleks kodulinnuliha turustusstandardeid käsitlevad eeskirjad säilitada ühtse eeskirjade kogumina ning seetõttu tuleks need sätestada ühes delegeeritud õigusaktis.
- (4) Et linnuliha saaks turustada kehaosade ja välimuse järgi klassidesse jaotatuna, tuleb rümba puhul määratleda linnuliik, vanus ja esitusviis ning linnuliha jaotustükkide puhul linnu anatoomiline kehaosa ja koostis. Toote „foie gras“ (rasvamaksast saadud pasteet) puhul tuleb selle kõrge hinna ja sellest tuleneva pettuseohu tõttu sätestada eriti täpsed turustamise miinimumstandardid.
- (5) Neid standardeid ei ole vaja kohaldada teatavate toodete või esitusviiside suhtes, mis on kohaliku või muul viisil piiratud tähtsusega. Selliste toodete müüginimetused ei tohiks siiski tarbijat sel määral eksitada, et ta ajaks need segamini toodetega, mille suhtes kohaldatakse kõnealuseid standardeid. Need standardid peaksid kehtima ka täiendavate kirjeldavate märgete kohta, mida kasutatakse selliste toodete nimetuste määratlemisel.
- (6) Käesoleva määruse ühtse kohaldamise huvides tuleks määratleda, mis on „rümp“, „jaotustükid“ ja „turustamine“.
- (7) Ladustamis- ja käitlemistemperatuur on rangete kvaliteedistandardite säilitamiseks olulise tähtsusega. Seepärast on asjakohane näha ette jahutatud linnulihatoodete säilitamise miinimumtemperatuur, samuti selle lubatud hälbe ulatus.
- (8) Märgistusel kasutatavate vabatahtlike märgete seas on jahutamismeetodit ja teatavaid linnukasvatusviise käsitlevad märged. Viimase kasutamisel tuleb tarbijakaitse huvidest lähtuvalt järgida täpselt määratletud kriteeriume kasvatustingimuste, tapavanuse, nuumamisperioodi pikkuse või sööda koostise osas.
- (9) Kui *foie gras* tootmiseks peetavatelt partidelt ja hanedelt saadud liha märgistusel on viidatud vabapidamisele, tuleb seal märkida ka seda, et linde on peetud *foie gras* tootmiseks; nii tagatakse, et tarbijal on kogu teave tooteomaduste kohta.
- (10) Tarbijakaitse huvides peaksid liikmesriigid teostama alalist järelevalvet selle üle, kas nende territooriumil müüdavad kodulinnulihatooted vastavad liidu õigusnormidele, sealhulgas turustusstandarditele, ja nende sätete kohaselt vastu võetud siseriiklikele eeskirjadele. Ettevõtjaid, kes kasutavad teatavatele linnukasvatusviisidele viitavaid märkeid, tuleks kontrollida ja nad peaksid kontrollimise võimaldamiseks alles hoidma kõik dokumendid.
- (11) Nende kontrollide erilaadi silmas pidades võivad asjaomase liikmesriigi pädevad ametiasutused delegeerida need pädevatele ja nõuetekohaselt kvalifitseeritud kolmandatele isikutele, ilma et see piiraks kohaldatavat järelevalvet ja asjakohaseid abinõusid. Selleks tuleks kehtestada eeskirjad.
- (12) Kolmandate riikide ettevõtjad võivad soovida kasutada jahutusmeetodeid ja linnukasvatusviise käsitlevaid vabatahtlikke märkeid. Et tarbijatele esitataks täpset ja usaldusväärset teavet, tuleb ette näha sätted, millega seatakse ettevõtjatele kohustus esitada teavet, mis sisaldub komisjoni koostatud loetelus ja mida asjaomase kolmanda riigi pädev ametiasutus on kontrollinud.

- (13) Tarbijate petmise vältimiseks ning pidades silmas kodulinnuliha tootmise majanduslikku ja tehnoloogilist arengut, tuleks kehtestada kodulinnuliha maksimaalne veesisaldus ning määratleda järelevalvesüsteem nii tapamajades kui ka kõikidel turustusetappidel, rikkumata ühtsel turul toodete vaba ringluse põhimõtet.
- (14) Veeimendumist tootmisettevõttes tuleks kontrollida ning kehtestada usaldatavad meetodid külmutatud ja sügavkülmutatud rümpade ettevalmistamisel lisatud vee koguse kindlaksmääramiseks, eristamata füsioloogilist vedelikku ja kanade ettevalmistamisel tekkivat muud vedelikku, kuna selline eristamine tekitaks praktilisi raskusi.
- (15) Tuleks keelata tingimustele mittevastava linnuliha turustamine ilma asjakohase pakendil kasutatava viitamisetähisteta. Seepärast tuleks kontrollide hõlbustamiseks ja toodete otstarbekohase kasutuse tagamiseks võtta vastu eeskirjad, milles käsitletakse üksik- ja rühmapakenditel olevat märgistust sihtkohast lähtuvalt.
- (16) Veesisalduse nõuete ühtlustamiseks tuleks määrata liidu ja riiklikud referentlaborid,
- ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega täiendatakse määrust (EL) nr 1308/2013 kodulinnuliha turustusstandardite eeskirjade osas, eelkõige:

- (a) toodete klassifitseerimiskriteeriumid ja mõisted;
- (b) toodete esitusviisi, märgistamise ja pakendamise nõuded;
- (c) linnukasvatamisviis ja tootmismeetod;
- (d) toodete säilitamine ja käitlemine;
- (e) vabatahtlike märgete kasutamine;
- (f) lubatud hälbed;
- (g) imporditingimused.

Artikkel 2

Kohaldamisala

Käesolevat määrust kohaldatakse käesolevas artiklis loetletud toodete suhtes. Muid kui käesolevas artiklis osutatud tooteid võib liidus turustada üksnes selliste nimetuste all, mis ei eksita tarbijat, kuna neid nimetusi võidakse segi ajada käesolevas artiklis osutatud nimetustega või (käesoleva määruse) artiklis 10 sätestatud märgetega, mis on esitatud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1169/2011⁸ sätetega.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT L 304, 22.11.2011, lk 18, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1169/oj>).

Käesoleva määruse kohaldamisel on määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 75 lõike 1 punktis g osutatud tooted määratletud järgmiselt ja vastavad märked muudes liidu ametlikes keeltes on loetletud I lisas:

1) kodulinnurümbad:

- (a) KODUKANAD (*Gallus domesticus*)
 - i) broiler: painduva (mitteluustunud) rinnakukiiluga lind;
 - ii) kukk, kana, hautamiseks või keetmiseks mõeldud kodulind: jäiga (luustunud) rinnakukiiluga lind;
 - iii) kohikukk: isaslind, kes on enne suguküpsust kirurgiliselt kastreeritud ning kelle tapavanus on vähemalt 140 päeva: pärast kastreerimist tuleb kohikukki nuumata vähemalt 77 päeva;
 - iv) kana- ja kukktibud: kana, kelle rümba mass on väiksem kui 650 g (ilma rupsi, pea ja jalgadeta); kana massiga 650–750 g võib nimetada noorlinnuks, kui linnu vanus tapmisel on kuni 28 päeva. Liikmesriigid võivad selle tapavanuse kontrollimisel kohaldada rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklit 4;
 - v) noorkukk: munakanatõugu kukktibu, kelle rinnakukiil on jäik, kuid mitte täielikult luustunud, ja kelle tapavanus on vähemalt 70 päeva;
- (b) KALKUNID (*Meleagris gallopavo dom.*)
 - i) (noor)kalkun: painduva (mitteluustunud) rinnakukiiluga lind;
 - ii) kalkun: jäiga (luustunud) rinnakukiiluga lind;
- (c) PARDID (*Anas platyrhynchos dom.*, *Cairina moschata*), mullardid (*Cairina moschata* ja *Anas platyrhynchos*'e ristandid)
 - i) (noor)part või pardipoeg, (noor) muskuspart, (noor) mullard: painduva (mitteluustunud) rinnakukiiluga lind;
 - ii) part, muskuspart, mullard: jäiga (luustunud) rinnakukiiluga lind;
- (d) HANED (*Anser anser dom.*)
 - i) (noor)hani või hanepoeg: painduva (mitteluustunud) rinnakukiiluga lind. Kogu rümba kattev rasvakiht on õhuke või keskmine; noore hane rasva värv võib eritoitmise tõttu olla erinev;
 - ii) hani: jäiga (luustunud) rinnakukiiluga lind; tervet rümba kattev rasvakiht võib olla keskmine või paks;
- (e) PÄRLKANAD (*Numida meleagris domesticus*)
 - i) (noor) pärlkana: painduva (mitteluustunud) rinnakukiiluga lind;
 - ii) pärlkana: jäiga (luustunud) rinnakukiiluga lind.

Käesoleva määruse kohaldamisel käsitatakse esimese lõigu punktides a–e esitatud eri sooga seotud termineid samaväärsetena.

2) Linnuliha anatoomilised jaotustükid:

- (a) pool: poolrümp, mis on saadud piki rinnakut ja selgroogu tehtud lõike abil;
- (b) veerand: koiva- või rinnaükk, mis on saadud poolrümba poolitamise teel;

- (c) lahti lõikamata koivad: mõlemad koivad ja neid ühendav seljaosa, päraniuga või ilma;
- (d) rind: rinnak ja selle mõlemal poolel olevad roided või osa nendest koos ümbritseva lihaskonnaga. Rind võib koosneda mõlemast või ühest rinna-koolest;
- (e) koib: reie-, sääre- ja pindluu koos ümbritseva lihaskonnaga. Kaks lõiget peavad olema tehtud liigeste kohalt;
- (f) koib koos seljaosaga: seljaosa mass on kuni 25 % jaotustüki kogumassist;
- (g) kints: reieluu koos ümbritseva lihaskonnaga. Kaks lõiget peavad olema tehtud liigeste kohalt;
- (h) kondiga kints koos seljaosaga: kondiga kints koos seljaosaga saadakse, kui koib lõigatakse lahti koiba ja reit ühendava liigese juurest. Seljaosa mass on kuni 35 % jaotustüki kogumassist. Kints, liigeseosa ja kõhurasv eemaldatakse. Kints koos seljaosaga koosneb kintsust, külgnevast seljaosast ja selle rasvast. Rasunääre, sabaosa ja niudeluu küljes olev liha (austriliha) võib juures olla või mitte;
- (i) poolkoib: sääre- ja pindluu koos ümbritseva lihaskonnaga. Kaks lõiget peavad olema tehtud liigeste kohalt;
- (j) tiib: õlavarreluu, kodarluu ja küünarluu koos ümbritseva lihaskonnaga ning õlavarreluu või kodarluu/küünarluu koos ümbritseva lihaskonnaga võivad olla eraldi. Tiivaotsad, k.a kämbaluud, võivad olla eemaldatud või mitte. Lõige peab olema tehtud liigeste kohalt;
- (k) lahti lõikamata tiivad: mõlemad tiivad ja neid ühendav seljaosa, mille mass ei tohi olla suurem kui 45 % jaotustüki massist;
- (l) rinnafilee: konditustatud, st ilma rinnaku ja roieteta rinna sisemine või välimine osa, mis koosneb mõlemast või ühest rinna-koolest. Kalkuni rinnafilee võib koosneda ainult sisemisest rinnalihast;
- (m) rinnafilee koos rangluuga: nahata rinnafilee koos rangluuga ja rinnaku kõhrestunud osaga, kusjuures rangluu ja kõhre mass ei tohi olla suurem kui 3 % jaotustüki massist;
- (n) rinnaliha („magret“ või „maigret“): punktis 3 osutatud pardi ja hane rinnafilee koos naha, rinnalihast katva nahaaluse rasvkoega ning ilma sisemise rinnalihaset;
- (o) rinnafilee sisetükk: rinnafilee sisetükk saadakse sisemise rinnalihase eraldamisel rinnatükist ja rinnakust. Rinnafilee sisetükk koosneb ühest tervest lihast koos kõõlusega või ilma;
- (p) kannused: kannuseosa saamiseks tehakse rümba koival lõige jooksmes ja sääreluu vahelise liigese kohalt. Rümp eemaldatakse. Kannus koosneb jooksmest ja neljast varbast, mille küljes on liha ja nahk;
- (q) põiad: põiatüki saamiseks tehakse rümba koival lõige umbes jooksmes kannusjätke kohalt. Rümp eemaldatakse. Põiatükk koosneb poolest jooksmest ja neljast varbast, mille küljes on liha ja nahk;
- (r) kael: kaelatüki saamiseks lõigatakse rümba õlaliigese kohalt kael ja eemaldatakse pea. Kael koosneb kaelalülidest, mille küljes on liha;

- (s) pea: pea eraldatakse rümbast lõikega kaela ülaosas ja rümp eemaldatakse. Pea koosneb koljuluudest ja sisust, pea küljes on nokk, liha ja nahk;
- (t) väärttük: pool kondita rinnafileest, mille küljes on õlavars koos nahaga;
- (u) rangluu: rangluu koos ümbritseva lihaskonnaga;
- (v) abaluu: abaluud koos ümbritseva lihaskonnaga.

Esimese lõigu punktides e, g ja i loetletud toodete puhul tähendab tekst „lõiked tuleb teha liigeste kohalt“, et lõiked tehakse liigeseid piiritleva kahe joone vahel, nagu on näidatud II lisas esitatud joonisel.

Esimese lõigu punktides d–l osutatud tooted võivad olla nahaga või ilma. Esimese lõigu punktides d–j osutatud toodete puhul tuleb toodete märgistusel osutada naha puudumisele või esimese lõigu punktis l osutatud toote puhul naha olemasolule.

Esimese lõigu punktides d–l osutatud toodete konditustamine, trimmimine ja tükeldamine tuleb teha toodet kahjustamata.

Esimese lõigu punktides l, m ja o osutatud toodete puhul kasutatakse sõna „filee“ juhul, kui neid tooteid on lõigatud viisil (näiteks trimmimine ja tükeldamine), millest ei piisa liha sisemise lihaskiu struktuuri muutmiseks ja liha omaduste kõrvaldamiseks.

3) *Foie gras*

Hanede või partide (liikidest *Cairina mochata* või *Cairina moschata* ja *Anas platyrhynchos*'e ristan) maksad, kui linde on toidetud nii, et selle tulemuseks on maksarakkude rasvhüpertrofia.

Linnud, kellelt need maksad eemaldatakse, peavad olema täielikult veretustatud. Maksad peavad olema ühte värvi.

Maksad peavad olema järgmise massiga:

- (a) pardimaksa netomass vähemalt 300 g;
- (b) hanemaksa netomass vähemalt 400 g.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) „rümp“ – artikli 2 punktis 1 märgitud liiki linu kogu keha pärast veretustamist, sulgede kitkumist ja siseelundite eemaldamist; neerude eemaldamine ei ole siiski kohustuslik; rümpa, millest on eemaldatud siseelundid, võib müügiks pakkuda koos rupsidega, st kõhuõõnde pandud südame, maksa, pärismao ja kaelaga, või ilma;
- (b) „jaotustükid“ – kodulinnuliha, mis suuruse ja lihaskonna poolest on vastavuses rümba ühe kindla osaga;
- (c) „turustamine“ – müügi eesmärgil omamine või väljapanek, müügiks pakkumine, müük, tarnimine või muu turustusvorm;
- (d) „märgistamine“ – määruse (EL) nr 1169/2011 artikli 2 lõike 2 punktis j sätestatud määratlus.

Artikkel 4

Kodulinnurümpade esitusviis

1. Kodulindude rümbad esitatakse müügiks ühe järgmise müügivormi kujul:
 - (a) osaliselt siseelunditest puhastatud („roogitud“);
 - (b) koos rupsiga;
 - (c) ilma rupsita.
2. Võib lisada sõnad „siseelunditest puhastatud“.
3. Osaliselt siseelunditest puhastatud rümbad on rümbad, millest ei ole eemaldatud südant, maksa, kopse, lihasmagu, pugu ja neere.
4. Lõikes 1 osutatud rümpade esitusviiside puhul, kus pead ei eemaldata, võivad hingetoru, söögitoru ja pugu rümpa jääda.
5. Rupsi koostises tohib olla üksnes tapamajas prakeeritud munakanadelt saadud süda, pugu ja maks, munajuha, rebu, munemisvalmis munad ja kõik muud osad, mida tarbijad peavad söödavaks turul, kus toode on ette nähtud lõpptarbimiseks. Maksast tuleb eraldada sapipõis. Pugust tuleb eemaldada sarvkude ja muu pugus sisalduv. Süda võib olla südamepaunaga või ilma.

Artikkel 5

Kodulinnurümpade ja jaotustükkide nimetused

1. Määruse (EL) nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkti a tähenduses toidu nimetused, mille all käesoleva määrusega hõlmatud tooteid müüakse, on käesoleva määruse artiklis 2 sätestatud nimetused ning vastavad märged käesoleva määruse I lisas loetletud muudes liidu ametlikes keeltes, mida täpsustakse järgmistel juhtudel:
 - (a) terve rümba puhul osutatakse ühele artikli 4 lõikega 1 ettenähtud esitusviisidest,
 - (b) linnuliha jaotustükkide puhul osutatakse vastavale liigile.
2. Artikli 2 punktides 1 ja 2 osutatud toodete nimetusi võib täiendada muude märgetega, tingimusel et need märged on kooskõlas määruse (EL) nr 1169/2011 artiklis 7 osutatud õiglase teavitamise tavadega.

Artikkel 6

Kodulinnuliha turustamine, märgistamine ja esitusviis

1. Eelnevalt pakendatud kodulinnuliha puhul peab olek, milles kodulinnuliha vastavalt määruse (EL) nr 1308/2013 VII lisa V osa III jaole turustatakse, olema märgitud müügi pakendil või sellele kinnitatud etiketil.
2. Erandina lõikest 1 ei ole vaja märkida kõnealuses sättes osutatud andmeid juhul, kui kodulinnuliha tarnitakse lihalõikus- või töötlemisettevõttesse.

Artikkel 7

Külmutatud kodulinnuliha temperatuur

Määruse (EL) nr 1308/2013 VII lisa V osa II jao punktis 3 määratletud külmutatud kodulinnuliha suhtes kohaldatakse järgmisi sätteid.

Külmutatud kodulinnuliha temperatuur peab olema stabiilne ja toote kõikide osade ulatuses temperatuuril mitte üle -12°C ning seejuures ei tohi temperatuuri võimalik lühiajaline tõus olla suurem kui 3°C . Need toote temperatuuri hälbed on lubatud vastavalt headele ladustamis- ja turustamistavadele kohalikes turustamiskanalites ja jaemüügil kasutatavates külmkappides.

Artikkel 8

Linnuliha klassid

1. Kodulinnuliha liigitatakse vastavalt rümpade või jaotustükkide lihakusele ja välimusele kas A- või B-klassi.
2. A- või B-klassi liigitamiseks peavad linnurümbad ja jaotustükid olema:
 - (a) terved, võttes arvesse esitusviisi;
 - (b) puhtad, ilma nähtava võõrlisandi, mustuse ja vereta;
 - (c) ilma kõrvallõhnata;
 - (d) ilma nähtavate vereplekkideta, välja arvatud väikesed ja märkamatud;
 - (e) ilma väljaulatuvate murtud luudeta;
 - (f) ilma suurte muljumisteta.Värske kodulinnuliha puhul ei tohi olla varasema jahutamise märke.
3. Lisaks lõikes 2 sätestatud kriteeriumidele peavad A-klassi liigitatavad kodulinnurümbad ja jaotustükid vastama järgmistele kriteeriumidele:
 - (a) nende kehaehitus peab olema hea. Liha peab olema lihav; rind hästi arenenud, lai, pikk ja lihav ning koivad lihavad. Tibude, noorte partide ja pardipoegade ning kalkunite puhul peavad rind, selg ja kintsuosa olema kaetud õhukese ühtlase rasvakihiga. Kukkede, kanade, partide ja noorte hanede puhul on lubatud paksem rasvakiht. Hanede puhul peab kogu rümp olema kaetud keskmise või paksu rasvakihiga. Rinnafilee puhul võib kuni 2 % massist moodustada kõhred (painduv rinnaku ots);
 - (b) rinnal, koibadel, päranipul, liigestel ja tiivaotstel võib olla vähesel hulgal sulgi, suletüükaid (suleotsad) ja udusulgi (niitsuled). Hautamiseks või keetmiseks mõeldud kodulindude, partide, kalkunite ja hanede puhul võib sulgi, suletüükaid (suleotsad) ja udusulgi (niitsuled) olla ka muudel osadel;
 - (c) teatavad kahjustused, muljumised ja värvimuutused on lubatud, kui neid on vähe ja need on märkamatud ning ei esine rinnal ega koibadel. Tiivaotsa ei pea olema. Tiivaotste ja sulefolliikuli kerge punetus on lubatud;
 - (d) külmutatud või sügavkülmutatud kodulinnulihal ei tohi esineda külmakahjustust, nagu on selgitatud III lisas, välja arvatud siis, kui see on juhuslik, väike ja märkamatu ning ei esine rinnal ja koibadel.

Artikkel 9

Jahutusmeetodite kirjeldus

Märgistusel võib viidata, et kasutatud on ühte järgmistest jahutamismeetoditest, ja esitada vastava IV lisas loetletud märke muudes liidu ametlikes keeltes:

- (a) õhkjahutus: linnurümpade jahutamine külma õhuga;
- (b) õhkpiserdusjahutus: linnurümpade jahutamine külma õhuga, mis vaheldub veesumu ja veepiserdusega;
- (c) sukelahutus: linnurümpade jahutamine veeanumates või jää ja vee anumates vastuvoolumeetodil.

Artikkel 10

Vabatahtlikud märged

1. Ilma et see piiraks muude märgistussüsteemide kohaldamist, mis hõlmavad muid linnukasvatuse viise ja mida reguleeritakse liidu õigusaktidega, võib artiklis 2 osutatud toodete märgistusel kasutada järgmisi märke ja vastavaid V lisas loetletud märke muudes liidu ametlikes keeltes üksnes juhul, kui VI lisas sätestatud asjakohased tingimused on täidetud:
 - (a) „söödetud..., mis sisaldab... %...“;
 - (b) „ekstensiivne seepidamine (lindlas pidamine)“;
 - (c) „vabapidamine“;
 - (d) „traditsiooniline vabapidamine“;
 - (e) „täieliku liikumisvabadusega traditsiooniline vabapidamine“.

Esimeses lõigus osutatud märgetele võib lisada viited vastavale linnukasvatuse viisile omastele tunnustele.

Märged, mida saab kasutada välitingimustes kasvatatud lindudest saadud toodete tähistamiseks, on loetletud esimese lõigu punktides c, d ja e.

Toote puhul, mille puhul ei kehti esimese lõigu punktis c, d või e loetletud märgistuse tingimused, ei tohi kasutada etiketti, äridokumenti, reklaammaterjali ega mis tahes vormis reklaami ega mis tahes esitusviisi, milles väidetakse, viidatakse või osutatakse sellele, et toode pärineb välitingimustes kasvatatud kodulindudel.

Kui *foie gras* tootmiseks peetavatelt partidelt ja hanedelt saadud liha märgistusel on osutatud vabapidamisele (esimese lõigu punktid c, d ja e), peab olema lisatud ka väljend „saadud *foie gras* tootmiseks ettenähtud lindudel“.

2. Lindude tapavanust ja nuumamisaega on lubatud märgistusel kasutada ainult siis, kui kasutatakse ühte lõikes 1 osutatud märgetest, ja juhul, kui lind ei ole VI lisa punktis b, c või d nimetatud vanusest noorem. Seda ei kohaldata siiski artikli 2 punkti 1 alapunkti a alapunktis iv osutatud toodete suhtes.
3. Lõikeid 1 ja 2 kohaldatakse, ilma et see piiraks VI lisas sätestatud miinimumnõuetest rangemate riiklike tehniliste meetmete kohaldamist, mida kohaldatakse üksnes asjaomase liikmesriigi tootjate suhtes, ning tingimusel, et need riiklikud tehnilised meetmed on kooskõlas liidu õigusega.
4. Lõikes 3 osutatud riiklikud tehnilised meetmed tehakse teatavaks komisjonile.

5. Liikmesriigid võivad ette näha, et toidukäitlejad kasutavad muid kui lõigetes 1 ja 2 osutatud ning VI lisas esitatud märkeid, tingimusel et:
 - (a) need märged on kooskõlas toote valmistamise meetodiga ega eksita tarbijaid;
 - (b) need märged ei lähe segamini lõigetes 1 ja 2 osutatud märgetega;
 - (c) tootespetsifikaat dokumenteeritakse;
 - (d) asjaomase liikmesriigi pädevate asutuste järelevalve all tehakse asjakohaseid kontrolle.
6. Kui lõikes 5 osutatud tingimused on täidetud, teatavad liikmesriigid nendest riiklikest märgetest komisjonile enne, kui toidukäitlejad neid kasutama hakkavad. Komisjon teavitab teisi liikmesriike kõigist sellistest märgetest teatamisest ja avaldab need märged Europa veebisaidil.
7. Liikmesriigid esitavad komisjoni taotlusel koheselt kogu teabe, mida on vaja, et hinnata lõikes 3 osutatud riiklike tehniliste meetmete ja lõikes 5 osutatud riiklike märgete vastavust liidu õigusele.

Artikkel 11

Vabatahtlike märgete kirjendamine

1. Toidukäitlejad, kes turustavad tooteid, mille puhul kasutatakse artikli 10 lõikes 1 osutatud märkeid, peavad linnukasvatusviiside kaupa eraldi arvestust järgmise kohta:
 - (a) liikmesriigi pädeva ametiasutuse poolt registreeritud linnutootjate nimed ja aadressid;
 - (b) nimetatud ametiasutuse taotluse korral tootja ühe tootmistsükli jooksul peetavate lindude arv;
 - (c) tarnitud ja töödeldud lindude arv ja eluskaal või rümba mass;
 - (d) üksikasjalikud andmed müügi kohta, sealhulgas ostjate nimed ja aadressid, ja säilitavad need andmed vähemalt kuue kuu jooksul pärast saadetise lähetamist.
2. Lõike 1 punktis a osutatud tootjad peavad vähemalt kuue kuu jooksul pärast saadetise lähetamist jooksvat arvestust lindude arvu kohta linnukasvatusviisi kaupa, samuti müüdud lindude arvu, ostjate nimede ja aadresside ning sööda koguste ja tarneallikate kohta.

Tootjad, kes kasutavad artikli 10 lõike 1 punktides c, d ja e osutatud linnukasvatusviise, peavad lisaks käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud teabele arvestust kuupäeva kohta, mil linnud esimest korda välja lasti.
3. Sööda tootjad ja tarnijad peavad vähemalt kuue kuu jooksul pärast söödasaadetise lähetamist arveid, milles tõendatakse, et artikli 10 lõike 1 punktis a osutatud linnukasvatusviisi tarbeks tootjatele tarnitud sööda koostis vastab VI lisas esitatud nõuetele.
4. Haudejaamad peavad vähemalt kuue kuu jooksul pärast lindude lähetamist arvestust artikli 10 lõike 1 punktides d ja e osutatud linnukasvatusviisi tarbeks tootjatele tarnitud ja aeglase kasvuga tõugudesse kuuluvate lindude kohta.

Artikkel 12

Vabatahtlike märgete järelevalvet teostavad asutused

Asutused, kelle liikmesriigid on määranud teostama järelevalvet artiklis 10 osutatud märgete üle, peavad vastama standardis ISO/IEC 17065⁹ sätestatud kriteeriumidele ning neid peavad litsentsima ja jälgima asjaomase liikmesriigi pädevad asutused.

Artikkel 13

Vabatahtlikud märged imporditud kodulinnuliha puhul

Kolmandatest riikidest imporditud linnulihal võib olla üks või mitu artiklites 9 ja 10 sätestatud vabatahtlikku märget, kui sellega koos on päritoluriigi pädeva ametiasutuse väljaantud tõend selle kohta, et kõnealused tooted vastavad käesoleva määruse asjakohastele sätetele.

Kolmanda riigi taotluse korral koostab komisjon selliste asutuste loetelu.

Artikkel 14

Kodulinnuliha maksimaalne veesisaldus

1. Külmutatud ja sügavkülmutatud kanarümpasid võib liidus turustada üksnes juhul, kui rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklis 5 sätestatud analüüsimeetodiga kindlaks määratud veesisaldus ei ületa käesoleva määruse VII lisas sätestatud tehniliselt vältimatuid väärtusi.
2. Järgmisi värsked, külmutatud ja sügavkülmutatud linnuliha jaotustükke võib liidus turustada üksnes juhul, kui rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklis 8 sätestatud analüüsimeetodiga kindlaks määratud veesisaldus ei ületa käesoleva määruse VIII lisas sätestatud tehniliselt vältimatuid väärtusi:
 - (a) kana nahata rinnafilee rangluuga või ilma;
 - (b) kana rinnatükk koos nahaga;
 - (c) kana kintsud, poolkoivad, koivad, seljaosaga koivad, tagaveerandid koos nahaga;
 - (d) kalkuni nahata rinnafilee;
 - (e) kalkuni rinnatükk koos nahaga;
 - (f) kalkuni kintsud ja poolkoivad, koivad koos nahaga;
 - (g) kalkuni konditustatud koivaliha ilma nahata.
3. Tapamajades kanarümpadesse imenduva vee piirnormid on sätestatud IX lisas.
4. Liikmesriigi pädev asutus võib lubada lõigete 1 või 2 nõuetele mittevastava kodulinnuliha turustamist tingimusel, et pakend on märgistatud kleebise või etiketiga, millel on punaste suurtähtedega vähemalt üks X lisas sätestatud märgetest.

Need märged peavad olema nähtaval kohal, selgesti loetavad ja kustumatud. Muud teksti- või kujunduselemendid ei tohi neid mingil viisil peita, varjata või segada.

⁹ ISO/IEC 17065:2012 Vastavushindamine. Nõuded asutustele, kes sertifitseerivad tooteid, protsesse ja teenuseid.

Üksikpakenditel on tähed on vähemalt 1 cm kõrgused ja rühmapakenditel vähemalt 2 cm kõrgused.

Artikkel 15

Veesisalduse kontrollimisest teatamine

1. Liikmesriikide pädevad asutused teatavad viivitamata asjaomasele riigi referentlaborile rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklites 5, 6 ja 7 osutatud kontrollide tulemustest, mida nad ise on teinud või mis on tehtud nende vastutusel.

Iga aasta 30. juuniks teatavad riiklikud referentlaborid komisjonile rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklites 5, 6 ja 7 osutatud kontrollide tulemused. Komisjon teavitab kontrollide tulemustest määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 229 lõikes 1 osutatud komiteed.

2. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed rakendusmääruse (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] artiklites 5, 6 ja 7 osutatud kontrollideks. Liikmesriigid teatavad kõnealustest meetmetest teistele liikmesriikidele ja komisjonile. Kõigist asjakohastest muudatustest teatatakse kohe teistele liikmesriikidele ja komisjonile.

Artikkel 16

Veesisalduse järelevalvega tegelevate ekspertide kogu

Linnuliha veesisalduse üle järelevalvet teostav ekspertide kogu on tegev liikmesriikide referentlaborite katsete läbiviimist koordineeriva asutusena. Sinna kuuluvad komisjoni ja liikmesriikide referentlaborite esindajad. Komitee ja liikmesriikide referentlaborite ülesanded ning komitee organisatsiooniline ülesehitus on sätestatud XI lisas.

Artikkel 17

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EÜ) nr 543/2008 tunnistatakse kehtetuks.

Viiteid kehtetuks tunnistatud määrusele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele või vajaduse korral rakendusmäärusele (EL) 2025/XXX [väljaannete talitus: palun lisage viide dokumendile C(2025) 8101] ning neid loetakse vastavalt käesoleva määruse XII lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 18

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

Brüssel, 6.10.2025

Komisjoni nimel
president
Ursula VON DER LEYEN